

**Jesse
Thistle**

**Má duše
stále hledá
domov**

Příběh kanadského indiána

přeložila Dominika Křesťanová

MÁ DUŠE STÁLE HLEDÁ DOMOV

Copyright © 2019 by Jesse Thistle
By arrangement with Transatlantic Literary Agency Inc.

*Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Dominika Křesťanová, 2025
Cover © Daniel Pocar, 2025
© DOBROVSKÝ s.r.o., 2025

ISBN 978-80-277-6698-7 (pdf)

JESSE THISTLE

MÁ DUŠE STÁLE HLEDÁ DOMOV

PŘÍBĚH KANADSKÉHO INDIÁNA

přeložila
Dominika Křestánová

OBSAH

Prolog	9
Ztracený a opuštěný	11
Silniční povolenky	15
Sršeň	23
Pandíci z kontejneru	29
Rudý baron	35
Dohoda	41
Záchrana nezáchrana	44
Netvor	47
Dotek domova	50
Godzilla	53
Leeroy a hnědá limča	56
Drozdí vejíčka	60
Pašák!	62
Zlodějíček	66
Převaha	71
Záchvat	73
Ani jediná fotka	77
Nepravý Ital	81
Mimoň	89
Jako ti ostatní	92
To nejdůležitější	95

Bernešky velké	98
Plátkový sýr	100
Vyjíždka	104
Ptačí zpěv	108
Oberem ho	113
Nová rodina	116
Tradice	125
Výtrzník	129
Nejsilnější bratr	132
Volba	134
Varování	140
Bobulky	143
Upřímnost	147
Pýcha	150
Banana split	154
Bez cíle	161
Konec přátelství	168
Na dně	173
Smršť molekul	178
Příměstská pustina	182
Rodinná svatba	185
Crack	190

Podraz	195
Práškač	206
Následky	213
Lahvička prášků	221
Zamilovaný	226
Somálský král	231
Život na hraně	233
Dlouhý pád	235
Západní brána	242
Hrůzy pod sádkou	246
Bod obratu	250
Nezničitelný růžový obleček	252
Sdílená vlídnost	259
Bible v kriminále	263
Audrey	268
Dynamit	272
Kliky	277
Počátek	280
Posel	282
Nůž na steak	284
Chlápek z ulice	286
Proces	289

Nic nemá cenu	291
Spása a paní z vývařovny	294
Na úsvitu doby bronzové	301
Běhání po střepích	304
Konečně	307
Obyčejný kus papíru	310
Pobídka	312
Nejčistší mládenec na světě	315
Druhá půlka řešení	319
Odvaha	322
Jdi za svými sny	325
Splacené pokuty	329
Najít odvahu	331
Z indiána Métisem	333
Jak je v zemi zvykem	339
Šestnáct písmen	342
57 let lásky	345
Každý krok jako modlitba	346
Epilog	348
Poděkování	357
Autorova poznámka	359

Tato kniha je věnována rodinám, které přišly o své blízké, ať už jim byli odebráni, zmizeli, nebo o sobě nedávají vědět. Těm, kteří nepřestávají vyhlížet svého milovaného nebo milovanou a čekají, až se vrátí. Vyhližím a čekám s vámi.

Je také věnována domorodým dětem, které vinou internátních škol, adopcí, projektů jako Sixties Scoop (jímž vláda umožnila odebrání domorodých dětí a jejich výchovu v dětských domovech nebo adoptivních rodinách) a podobných odloučení od nejbližší rodiny ztratily cizím zaviněním pojem o své domorodé identitě.

Stránky této knihy líčí škody, jaké může kolonialismus napáchat v domorodých rodinách, poukazují na to, že bolest, osamělost a zoufalství mnohdy vede lidi zbavené kontaktu s vlastní identitou ke špatným rozhodnutím, která je postupem času mohou dohnat až na ulici, do vězení nebo k bezcílnému potulování bez domova. Vám všem věnuji tuto knihu. Kráčím s vámi. Mám vás rád. Dobře znám osamělost a frustraci, již zažíváte.

V neposlední řadě věnuji tuto knihu své ženě Lucii, která mě svou láskou přivedla zpátky do lidského společenství. Věnuji ji také svým bratrům Joshovi, Jerrymu a Danielovi, mamce a tátovi a prarodičům, díky nimž mi zůstala aspoň špetka naděje. Náš kruh je pevný, naše ohně hoří. Tato kniha není víc než pochodeň zažehnutá v ohništích našich klanů, ale snad posvítí na cestu dalším.

DOMORODÉ ZÁLEŽITOSTI

v noci
v osamění
když je ti bez drog zle
a žebrať už se stydíš
došel jsem z ByWard Market k fontáně Stoletého plamene
na Parlamentním vrchu
hledat tam chvíli úlevy.

se studem
jsem si sedl zády k Věži míru
ponořil ruku do chladné vody
a lovil hrsti mincí vhozených turisty a kolemjdoucími.

hlídač co střežil fontánu
mě vždycky viděl přicházet
už zdola od úpatí Rideauova kopce
kousek od Milestones a Château Laurier
ale nikdy mě nezastavil.

posadil se a čekal na mě
sledoval, jak si cpu do kapes mokré drobné
a pak, než jsem propadl hamižnosti
vyskočil a vyhnal mě.

vždycky mě nechal utéct.

oba jsme věděli, oč běží.

proč tam jsem
proč kradu ze Stoletého plamene.

PROLOG

Království nebeské trpí násilí a násilníci po něm sahají.

Matouš 11:12

Hrobové ticho burácelo nebezpečím.

Zběsilé pištění vězeňských plátěnek na natřeném betonu a po něm mokré pleskání, rychlé křupnutí a nakonec jako potvrzení duté zadunění. Na zemi oddělení ležel zhroucený chlápek, vykládal nám chodbař. Nevěděl o sobě. Nohy se mu v křeči neovladatelně škubaly. Pochcal se a podělal.

Ani jsme to nepotřebovali vidět na vlastní oči. Co není vidět a co se neví, je ve vězení mnohdy horší než to, co vidíte a víte.

Den nato se mi po prohlídce cel doneslo, že během cesty do nemocnice umřel.

Proslýchalo se, že ukradl jinému vězni balíček čipsů, ale kdo ví, jak to bylo.

A není to jedno?

Taková je vězeňská spravedlnost. Zloděj dostal, co zasloužil. Podle nás, podle společnosti. Tak jsem si to přinejmenším říkal já. S jistotou jsem věděl jen, že jsem o ničem neměl ani páru a nic jsem neviděl. Jen jsem to slyšel, ale strážím bych nepřiznal ani to. Potřeboval jsem přežít a to nešlo jinak, než že držíte jazyk za zuby, že odvracíte hlavu.

A co že jsem v tom vězení vůbec dělal? Proč jsem se nechal zavřít na tohle hnusné místo plné zvráceností a násilí?

Na to je snadná odpověď.

Udělal jsem to, abych si zachránil nohu – a život.

ZTRACENÝ A OPUŠTĚNÝ

1979–1987

CHLAPEČKŮV SEN

Měl jsem svou maličkou brašnu
od chvíle, kdy se mi rozpadla rodina.
Červenomodrou, po straně s logem Adidas
a se zlatým zipem – zipem všech zipů!
Měl jsem svou maličkou brašnu.
Bral jsem ji všude s sebou,
když jsem bydlel s tátou,
v noci vyskakoval z okna
a pak jsme utíkali
někam na další místo.

Měl jsem svou maličkou brašnu.
Babička chtěla, ať ji vybalím.
Ale já odmítal.
Chtěla to po mně ještě mockrát,
jenže já v ní měl všechny svoje věci
uložené
pod postelí
pro všechny případy.

Měl jsem svou maličkou brašnu.
Kde byl můj starý život,
když jsem konečně našel odvahu se jí zbavit.

Nechal jsem ji na posteli
a vyskočil z okna,
z druhého podlaží.
Ale tráva můj dopad ztlumila.

„Proč jsi to udělal, chlapečku můj?“ ptala se babička, moje *kokum*.

„Protože se mi pořád zdá o umírání,“ řekl jsem. „A do nebe si ji s sebou vzít nemůžu.“

SILNIČNÍ POVOLENKY

Šli jsme podél vlakových kolejí a dlaň mojí *kokum* Nancy obepínala tu mou jako kožený obal. Shluky topolů se pohupovaly a ohýbaly ve větru, ona se na chvíličku zastavila, aby se zorientovala, a zadívala na pozdně jarní oblaka s plochým spodkem, která se líně sunula po nebi. Něco zamumlala a pak zabodla sukovitou hůl, o kterou se při chůzi opírala, do vysokého křoví před námi, rozevírala větve a napínala pohled, jestli nezahledne záblesk modré nebo fialové. Fialová byla jasná známka toho, že těhotné keře muchovníku jsou připravené porodit a ulevit medvědům, ptákům i lidem v jejich zimním strádání.

Bobule dobře vědí, vysvětlovala mi *kokum*, jak jsou pro zachování života důležité, a my je za to musíme ctít a respektovat. Což projevíme tím, že je budeme sklízet rozumně, vezmeme si jen tolik, kolik potřebujeme, a zbytek necháme pro své zvířecí příbuzné, aby se najedli i oni a jejich mláďata. Tak zní dohoda, pravidla, a když ji budeme dodržovat, keře nás nikdy nenechají na holičkách.

Kokum nosila žlutohnědé brýle velké jako podšálky, ale i tak viděla leccos, na co moje tříleté oči nestačily. Snažil jsem se najít muchovníky dřív než ona, ale vždycky mě předběhla. Pokaždé.

Ponořili jsme se hlouběji do vysokých travin kolem trati a ze dna příkopu se zvedlo mračno komárů a mušek. Rojily se nám kolem hlavy, a když mi jich několik vletělo do pusy, začal jsem se dusit. Kašlal jsem a tloukl rukama kolem sebe.

„Počkej, Jesse.“ *Kokum* mě popadla za paže a pevně je přidržela. „Jsou to naši příbuzní. Tohle nikdy nedělej!“ Poprvé jsem ji viděl rozzlobenou.

Černý mrak kolem nás houstl a houstl, ale ona se zhluboka nadechla, zavřela oči a tiše promluvila v michifštině. Ukázala na mě a na náš poloprázdný kbelík bobulí a pak na kusy puškvorce, které jí vykukovaly z kapes. Její hlas zněl jako hřejivý letní vítr ženoucí se nad prérií těsně před deštěm a připomněl mi, jak jsem jednou nedopatřením šťouchl do sršního hnízda za udírnou. V jejím tónu tehdy nebyla ani špetka hněvu. Mračno hmyzu ještě okamžik viselo ve vzduchu a pak se zvedlo k obloze a rozletělo na všechny strany. Stejně jako tenkrát sršně.

Užasle jsem se na ni díval, pusou dokořán, ale žádný vzduch ze mě nevycházel. Napínal jsem uši, jestli neuslyším bzučení, ale doléhalo ke mně jen vzdálené volání potáplice a pak šouravé šustění *kokumíných* mokasín.

„Ty můj kloučku nemluvná,“ obrátila se ke mně. „Jen jsem jim řekla, že ještě máme práci.“ Snědá tvář se jí roztáhla úsměvem. „Požádala jsem je, ať se za námi staví později, jestli je to nutné, teď že se potřebujeme soustředit.“ Odhrnula mi z tváře vlasy a přenesla mě přes kaluž. „I když, možná mají pravdu a máme toho nechat. Pojd', *chi garçon*, vrátíme se. Na bochánek to stačí.“

Bochánky, které moje *kokum* pekla, jsem přímo zbožňoval. Měl jsem je dokonce radši než sběr lesních plodů nebo její vyprávění a zpěv. Pekla je pokaždé, když k nám přijela na návštěvu. Žili jsme ve městě Prince Albert v Saskatchewanu, zhruba hodinu cesty autem od prarodičů. Jejich srub byl v Erin Ferry, nedaleko Debdenu, na jih od Big River. Po jedné straně měli starou dálnici číslo jedna, po druhé novou pětapadesátku. Železniční trať vedla přímo středem silniční pololenky a spojovala Debden s Big River a se zbytkem Saskatchewanu.

Srub prarodičů byl úplně jiný než všechna ostatní místa, která jsem znal. Mamka nám vyprávěla, že ho její tatík, *mushoom* Jeremie Morrisette, postavil vlastníma rukama z kmenů okolních osik po tom, co naše rodina přišla o pozemek o pár kilometrů dál v Park Valley.

Celou jednu sezonu mu trvalo, než stromy pokácel, oloupal z nich kůru a postavil dům, a pak půlku další ucpával spáry blátem a mechem, upravoval střechu, aby nepropouštěla vodu, a vůbec se staral, aby se tu dalo žít i v zimě. Nikdo neměl tak hezký a útulný dům jako moji *kokum* a *mushoom*, uprostřed přírody, bez vody a elektřiny.

Mushoom říkal, že takových, jako jsme my – rebelů, kteří se o sebe umějí postarat sami – už moc nezbývá. Možná Arcandovi, pár příbuzných o kus dál po silnici, ale tím to hasne. Ostatní se nechali koupit a mají teď farmy, nebo si šli hledat práci do města. Jemu tenhle pozemek nepatřil, majitelkou byla anglická královna.

„Jí nevadí, že jsme tady,“ říkával. „Můžu tu lovit a chytat do pastí, takže jsem vlastním pánem, a to se mi líbí.“

Vyprávěl nám příběhy z časů, kdy náš národ žil ve velkých komunitách po celém Saskatchewanu, v domech, které si lidé sami postavili, tak jako on, a živil se tím, co jim příroda poskytla, ovšem to bylo ještě předtím, než nás vláda napadla a po povstání nám sebrala půdu. Pak se naše klany rozpadly.

Nechápal jsem, o čem mluví. Pokoušel jsem se představit si vesnice, kde by náš národ žil v malých srubech, v jakém bydlel on a moje *kokum*, všichni natěsnaní na kousíčkách země ve vlastnictví královny, ale nedokázal jsem to. Zato byli všude bobři, ondatry, jeleni, medvědi, losi a ryby, kolem dokola jen lesy, potoky a řeky, kde jsem si mohl hrát, a na míle daleko ani jediný soused.

„Když nás někdo začne sekýrovat, prostě se sebereme a odstěhujeme se jinam,“ říkal *mushoom*. „Žijeme takhle proto, abychom byli svobodní jako naši předci.“

Tomu jsem rozuměl.

Když jsme se s *kokum* vrátili s nasbíraným muchovníkem, *mushoom* stál v předních dveřích srubu. Knoflíky z losích parohů, které spínaly jeho béžovou koženou vestu, se mu na kulatém břiše povážlivě napínaly. Všechno oblečení mu *kokum* šila z kůže ulovených zvířat nebo z látek, které za kůže vyměnila ve městě, když jednou za měsíc zavítala do Debdenu.

„Kde jsou Blanche a Sonny?“ zavolala na něj a zamračila se. Když jsme odcházeli, stálo auto mých rodičů na hliněné příjezdové cestě, ale teď tu byl jen dědečkův podsaditý kůň, pil ze žlabu u domu.

„Jeli do města, co nevidět budou zpátky. Ale oheň už hoří.“

Kokum přikývla, vzala džber dešťové vody na praní prádla a štouchla do dědečka, aby ji nechal projít dovnitř. Když se *mushoom* sklonil, aby mě objal, kolem holé hlavy mu pohlávala vůně hořícího dřeva. Parádní vesta se mi tiskla na nahé břicho jako tisíce měkkých oblázků. Oblečení měl ozdobené korálkovými vzory zářících šípových růží, sasanek, vousatic, yzopů, netvařce a aster, které se předávaly mezi michifsko-nehiyawackými předky z matky na dceru po více než dvě století, jak mi *kokum* vyprávěla.

Když *mushoom* po večerech hrál na housle, bavilo mě sledovat, jak se korálky lesknou v paprscích měsíčního světla, jako by měl po těle samé rubíny a diamanty. A když podupával nohou do rytmu melodii, které hrával už dědeček jeho dědečka, tyhle světelné odlesky mě nakonec uspalý.

Josh a Jerry byli uvnitř a hráli si na zemi s dřevěnými hračkami, které jim *mushoom* vyřezal, zatímco jsme byli s babičkou venku. Jerry měl šavli a Josh malou loutku, panáčka, který poskakoval, když jste ho drželi za klacík trčící ze zad. *Mushoom* měl takovou věc hotovou za pět minut. A nejlepší hračky vždycky dostával Jerry, jeho nejmilejší vnuk, protože se jmenoval po něm a tak vůbec.

Mushoom Jeremie a kokum Nancy (rozená Arcandová) Morrissettovi ve svém domě na pozemku, který zůstával ve vlastnictví Koruny a byl zachován pro silniční a železniční přístup k osídleným oblastem (tzv. silniční povolenka) v Erin Ferry v Saskatchewanu.

Někdy jsme s Joshem na Jerryho žárlili. Směl dědečkovi rajtovat po břiše a oba u toho řičeli, až jim tekly slzy. Jindy *mushoom* bral Jerryho do lesa, ukazoval mu pasti a učil ho líčit na králíky. S námi tohle nikdy nedělal. Bral nás do náruče, ale to nebylo totéž. Jerry se mu svým způsobem i podobal, byl podsaditý, se silnýma nohama a širokými rameny. Vlastně byl celý jako on: silný, cílevědomý a paličatý.

Josh byl vysoký a štíhlý. Vypadal z nás všech nejvíc „indiánský“, nebo to tak maminka aspoň říkala, když mu po ránu rozčesávala dlouhé černé vlasy. Na Joshe si vždycky udělala čas a já věděl, že je její nejmilejší dítě. Měl mnohem tmavší pleť než Jerry a já a podobal se víc mámě než tátovi. Vypadal skoro jako Korejec nebo Japonec. Josh byl pýcha rodiny. Byl nejstarší, nejchytřejší a nejvíc toho namluvil, a taky dostával všechno nové oblečení, které nám nosili strýčkové a tety. Časem se dostalo i ke mně, ale až když ho obnosili Josh a Jerry.

Já byl oproti bratrům o hodně menší a hubenější a měl jsem světlé vlasy po ramena. Kůži jsem měl jako otec narůžověle smetanovou. „Vypadá jako malý běloch,“ říkali lidé vždycky, nebo „Víte jistě, že vám ho v porodnici nevyměnili?“ Maminka mě utěšovala, ať si toho nevšímám, protože jsem výjimečný. Byl jsem prý z jejích dětí největší, měl jsem čtyři a půl kila, když jsem se v roce 1976 narodil, byl jsem dlouhý jak pouťový hotdog, měl jsem ohromnou kulatou hlavu a všichni doktoři ze mě byli paf.

„Nevydal jsi jediný zvuk,“ líčila maminka. „Nekřičel jsi ani ne-kňoural, jen to tak mokře mlasklo.“

Zůstal jsem potichu celé tři roky. Nanejvýš jsem se rozbřečel nebo jsem nesrozumitelně pištěl, když mě něco nadchlo.

„Podívej,“ řekl *mushoom*, když mě postavil na zem k bratrům. Vytáhl ze zadní kapsy malý dřevěný nožík velký tak akorát, aby se mi vešel do dlaně. Zamával jsem mu jím před nosem a on uskočil. Jerry se na mě vrhl, aby dědečka zachránil, a ten ho popadl a zvedl ze země dřív, než mě Jerry stačil probodnout dřevěnou šavlí.

Od sporáku na dřevo se neslo horko a pach sádla. *Kokum* otevřela dvířka, přihodila dovnitř pár polínek a na pažích se jí rozehrály svaly.

Byla silná. Jednou u silnice Joshe div nepokousal pes a *kokum* po něm mrštila litinovou pánev, jen zlehka šklubla zápěstím jako nindža a pánev prosvištěla deset metrů vzduchem. Pes s knůčením utekl do lesa a už si na nikoho z nás jakživ nic nedovolil.

Díval jsem se, jak si *kokum* otírá špínu z dlaní a klade stočené bochánky na pánev. Zasyčely a zaprskaly a vtom jsem uslyšel, jak venku zaskřípaly brzdy auta rodičů. Hádali se, jako vždycky. *Moshoom* utrousil směrem k babičce nějakou poznámku v kríjštině. Už už jsem čekal, že *kokum* hodí pánev i s olejem a bochánky po tátovi, ale jen potrásla hlavou.

Ve dveřích se objevila maminka a oznámila nám: „Jedeme domů, kluci. Posbírejte si saky paky.“

Táta dovnitř nešel. Vykoukl jsem ze dveří. Z auta duněla hudba, okýnka byla stažená a vnitřek zakouřený.

„Ale Blanche,“ namítla *kokum*, „nasbírali jsme ovoce na bochánky.“

„Vážně nemůžeme,“ odpověděla máma. „Sonny musí zpátky. Má se s někým sejít, kretén. Tak honem, kluci, hodte sebou.“

Mojí matce bylo teprve patnáct, když se v roce 1973 v Debdenu v domě své sestry Bernadetty seznámila s mým otcem. Podle tetiček byla matka snad nejpůvabnější domorodá kráska z celého severního Saskatchewanu, něco mezi michifskou Audrey Hepburnovou, Grace Kellyovou a Hedy Lamarrovou. Hedvábné černé vlasy po pás, gagátové oči, úsměv jak púlnoční plamen. Muži prý kolem ní poletovali jako mûry, a když ji uviděl můj táta, mohl se přetrhnout, aby ji získal. Hučel do ní, kupoval jí dárky, zahrnoval ji lichotkami. Úplně láskou zpitoměl, říkaly tetičky, jako všichni chlapi.

Táta byl ale jiný. Byl napůl Algonquin a napůl Skot, ale jak jsem slyšel od strýčků, pokládal se za bělocha. Nebyl žádný krasavec – kolem pasu pneumatika, podobaný obličej, zuby pozurážené z věčných rvaček a džíny, ve kterých obvykle chodil, promaštěné vandrácovou patinou. Přesto v sobě měl něco podmanivého, nejspíš vyřídilku a kuráž. K obojímu zřejmě přišel v drsném dělnickém prostředí, v němž na

sever od Toronta vyrůstal, tam se naučil, že kdo se o sebe nepostará, má smůlu. A miloval rock. Deep Purple, Foghat, Jethro Tull, Black Sabbath, Johnny a Edgar Winterovi – nejenže znal všechny písničky, on i věděl, jak vznikly a co se k nim váže za příběh.

Máma dosud vězela v padesátkách a poslouchala starou dobrou country – Carter Family, Patsy Clineovou, Hanka Williamse, Billa Monroea, Dona Messera a tak podobně. Zнала i něco z modernější hudby, Boba Dylana, The Doors, The Guess Who, Joni Mitchellovou, ale mému otci se nemohla rovnat. Od tetiček vím, že máma o tátovi říkala, že je jako jukebox na informace o všech kapelách, které právě frčí. V severním Saskatchewanu, kde o rocku, Led Zeppelin nebo Jimi Hendrixovi nikdo neslyšel, musel působit jako zjevení.

Byl díky tomu neodolatelný, říkala mamka.

Moje matka Blanche Morrissettová a otec Cyril „Sonny“ Thistle v roce 1977 v Debdenu, provincie Saskatchewan.

Mamka měla na jedné tváři modřinu. Než odjela, určitě tam ještě nebyla. A mluvila tónem, který se mi nelíbil. *Mushoom* si ji zevrubně prohlížel a já věděl, že když zamířila do zadního pokoje, neušly mu rozbité brýle, které jí čouhaly z kapsy. Odsunul se od stolu, zaklel a sáhl po seceře.

Myslel jsem, že mého tátu zabije. Všichni jsme se rozbřečeli, Josh, Jerry i já.

„Nech toho, Jeremie,“ křikla *kokum*. Vytrhla mu sekeru z ruky a hodila ji ke sporáku. „Ať si to vyřídí mezi sebou,“ dodala hlasem, který zněl, jako když mluvila s komáry.

Mushoom se ušklíbl a podíval se z okna. Táta si ho nevšiml. Viděl jsem, jak bubnuje prsty o volant.

Máma se vrátila s nějakými věcmi. „Promiň, mami. Tati. Příště si na ty bochánky počkáme.“ Sebrala naše hračky a nacpala nás do auta. Byla rychlá jako vítr, nestihli jsme se ani rozloučit. Jakmile jsme byli ve voze, táta šlápl na plyn. Zpod kol vyrazil oblak prachu a já jen viděl, jak nám *kokum* a *mushoom* zpoza něj mávají.

SRŠEŇ

Táta vrazil do dveří, až za ním vlasy ostříhané „na deku“ zavlály. Usmíval se od ucha k uchu, mastný knír zvednutý do řídítek na koncích celý roztřepený. V rukou držel plechovku od kávy a bílou igelitku.

„Tátovi zaplatili, mládeži!“ Odložil úlovek na papundeklovou bednu, která nám sloužila jako konferenční stolek, a svalil se naznak na gauč. Z polštářů se zvedl oblak nakyslého prachu. Plechovka zachrastila, vypadl z ní niklák a odkutálel se zhruba půl metru směrem k nám.

Když táta rozevřel náruč, Josh se vyřítil ze svého obvyklého místa před televizí a objal mu nohy. Jerry a já jsme se koukali dál – žralok v *Podmořském světě Jacquese Cousteaua* právě útočil na chobotnici. Do vod oceánu se rozlil mrak rudého inkoustu. Zatímco chobotnice rychle odplouvala do bezpečí, přidali jsme se k Joshovi a běželi tátu obejmout.

„Dělal jsem všechno, co jsi řekl,“ ozval se Josh. Pořád tátovi visel na džínech. „Dával jsem pozor a nepustil do bytu nikoho cizího, když jsi byl pryč.“

Kdykoli se táta vydával na nějakou misi a nechával nás samotné, dostal Jerryho a mě na starosti Josh. Bylo mu pět.

„Nezapomeň bráčky nakrmit,“ kladl mu táta na srdce. „Nepouštěj nikoho dovnitř. Kdyby sem někdo vlezl, schovejte se do toho prostoru za postelí. A v noci nerozsvěcejte, ať nikdo neví, že jste tady. Jasný?“ Josh pokaždé přikývl.

Šéfoval mi dokonce i čtyřletý Jerry. Byli jsme jako malý kmen: náčelník Josh, jeho zástupce Jerry a jeden bezvýznamný válečník, totiž já. Musel jsem poslouchat oba. Nutili mě vylézt na židli a přes kukátko zjistit co a jak, kdykoli stál někdo za dveřmi. Nutili mě lovit ze záchodu hovínka a rozpatlávat je po zdi, abychom tátovi oplatili, že nás nechává samotné. A vždycky po mně chtěli, abych z kuchyňského pultu lovil v horní skříňce, kde si táta schovával dobroty. Lézt takhle vysoko bylo nebezpečné, ale dokázal jsem to, na rozdíl od Jerryho a Joshe jsem se výšek nebál. Šlo mi to samo od sebe a s rostoucí vzdáleností od země jsem cítil přívál energie a síly – uměl jsem něco, co bratři nezvládli.

Táta vyšilloval, když zjistil, že jsme mu snědli jeho tajné zásoby, o které se s námi jakživ nerozdělil – konzervy lančmítu, burákové máslo, bochníky chleba, čipsy a tu a tam sýrovou pomazánku Chizz Whizz. Vždycky jsem to odnesl já, protože jsem nemluvil, dokonce ani když jsem si hrál s bratry nebo dostával výprask. Máma si nejdřív myslela, že jsem němý, ale já uměl mluvit úplně normálně, jen jsem nechtěl. Moje slova patřila mně, bylo to to jediné, co jsem měl jen sám pro sebe, a nikomu jsem nedůvěřoval natolik, abych se s ním o ně dělil.

Tentokrát byl táta pryč jen přes noc a ve skříňkách v kuchyni nebylo nic, až na pár neotevřených plechovek fazolí a řepy, které před několika dny přinesl z místní potravinové banky. Na lince se hromadily prázdné plechovky a krabičky od krekrů a přepadaly na sporák. V lednici zbývalo pár nedopitých lahví piva, stará cibule a ztvrdlý tuřín. Někdy byl pryč dva nebo tři dny a nenechal nám tu nic.

„Šíkula.“ Táta Joshovi prohrábl vlasy a pak nás všechny tři ze sebe setřepal. Svalili jsme se s Joshem a Jerryem na koberec flekatý od piva jako štěnata odstrčená od matčina cecíku a táta se posadil na zem a objímal svou tašku.

Moje matka nás opustila, otce, bratry i mě – to byla verze, o níž nás přesvědčovala otcova rodina. Ale tak jednoduché to nebylo.

Máma se za tátu provdala, když jí bylo teprve sedmnáct a jemu dvaadvacet.

Ve svatební den mu dala ultimátum: „Jestli nepřestaneš chlastat a zbůhdarma se potloukat, odejdu od tebe.“

Slíbil jí, že se pití už ani nedotkne.

Vydržel to tři dny, pak se zpráskal do němoty.

Jednoho dne si začal na nás všech vylévat zlost. Joshe zbil a máma to schytala ještě hůř.

Nakonec měla máma po krk věčného stěhování z bytu do bytu a z pokoje do pokoje, i toho, jak táta utratí všechny peníze a promarní každou příležitost, která se jim naskytne. Měla už plné zuby jeho keců. Sbalila nám tašky, když táta jednou vytuhl na gauči, a všichni čtyři jsme se odstěhovali do Moose Jaw.

Moji bratři Jerry (vlevo), Josh (uprostřed) a já (vpravo) v roce 1979
v saskatchewanském Moose Jaw. Vyfotila nás teta Yvonne,
matčina sestra.

Máma chodila do večerní školy a přes den pracovala v místní restauraci. Žili jsme poklidně – bydleli jsme pořád v jednom bytě, spali v postelích místo na haldách špinavého prádla, pravidelně jsme jedli a máma neusínala s plácem a modřinami jako dřív.

Jednoho dne se objevil táta.

Byl zdravý, při smyslech a čistě oblečený. Vemluvil se do dveří a navykládal mámě, že si na východě našel u svého otce skvělou práci,

že už nepije ani nefetuje, pronajal si byt a má na to, aby se o nás postaral, když nás s ním nechá odjet. Ji se získat zpátky nepokoušel, věděl, že by nepochodil.

„Za pár měsíců ti je vrátím. Máš moje slovo, Blanche.“

Myslím, že máma nevěděla, co dělá, když nás s ním pouštěla, byla vyčerpaná a táta uměl být úžasně přesvědčivý, když mu o něco šlo, věděl, jak na ni zapůsobit. Měl za sebou roky praxe v šejdířství a podrazáctví.

Takže nás s ním pustila. Cítil jsem z jejích vlasů vůni jehličí, když nás na verandě objímala na rozloučenou.

Nic jí nevyčítám. Táta by uměl prodat newyorským radním Brooklynský most, kdyby mu o to vážně šlo, tak to o něm přinejmenším všichni říkali. Byl prostě lhář non plus ultra.

„Podívejte,“ pravil táta, roztrhl tašku a na zem se vysypala lavina cigaretových špačků. Popadl mého bratra za paži a posadil ho vedle televize přímo před tu hromadu. „Jerry, ty balíš nejlíp. Vezmi papírky a dej se do toho jako poslední.“

Jerry odloupł ze sešitku cigaretový papírek a začal vysypávat tabák z nejdelších špačků na list papíru. Celý byt byl za chvíli prostoupený zatuchlým puchem nedopalků. Táta vysypal na koberec obsah plechovky. Mince se z ní řinuly jako poklad a táta vypadal jako pirát, jako kapitán Hook z knížky o Petru Panovi, kterou nám kdysi před spaním četla máma.

„Joshi, spočítej to,“ rozkázal. „Jesse pozná pence, tak ho nech, ať je nejdřív vybere.“

Josh přikývl a obrátil se ke mně. „Jako poslední, Jesse. Pamatuješ?“ Zvedl penny a řekl mi, ať hledám. Zabořil jsem ruku do hromádky a začal vybírat mince, které mi připadaly jako zlaté nugety.

„Tati,“ ozval se Josh, než jsme se do toho zabrali. „Jedli jsme naposledy včera ráno a teď je večer. Máme hlad. Přinesl jsi nám něco?“

„Kurva. Já zapomněl. Spočítej to. Pak zajdeme do obchodu a něco koupíme. Slibuju.“

Díval jsem se, jak loví z kapsy džínů pytlíček s jakýmsi bílým práškem. Podržel ho proti světlu, třepl s ním a pak odkráčel do koupelny a práskl dveřmi.

Josh mi s povzdechem začal pomáhat. Zakručelo mi v břiše. Podíval se na mě. To on měl za úkol nás krmit. Někdy nechal Jerryho a mě chvíli samotné a šel ke smíšenice žebrat o peníze na jídlo. Viděli jsme tátu, jak to dělá, a uměli jsme to taky. Většinou to Joshovi trvalo několik hodin, ale vždycky pak přinesl čipsy, limonádu a další dobroty. Byl to můj hrdina, můj náčelník!

Když jsme někdy měli opravdu velký hlad, bral s sebou Josh dokonce i Jerryho a mě a chodili jsme prosit o drobné před hokejovou arénou za rohem. Tam to bylo nejlepší, protože jsme si mohli koupit gigantické hotdogy. Ukusovali jsme z nich na střídačku. Chuť teplého masa byla tak intenzivní, že mě z ní bolela čelist až nahoru k uším a jazyk mi plaval v jezerech slin. Než jsem si kousl, vytekly mi někdy sliny z pusy až na košili.

Tátův poklad se mihotal před televizí. Ještě pořád v ní běžel ten pořad o přírodě, modrou vodou právě vzosně proploovala velryba, s klidem otvírala tlamu a krmila se, a jak jsme se tak s Joshem probírali hromadou stříbra a zlata, hlavou se mi honily představy hotdogu s tlustým nánosem kečupu, hořčice a nakládané zeleniny.

Všiml jsem si, že z koupelny probleskuje světlo. Táta zřejmě práskl dveřmi tak silně, že se pootevřely. Pustil jsem z ruky zlaté drobáky a potichu se připlížil blíž, abych viděl, co dělá. Josh se ke mně nenápadně přidal.

Táta seděl na záchodě a hrbil se nad lžící v jedné ruce a modrým zapalovačem ve druhé. Spodek lžice olizoval červený plamínek a do vzduchu z ní z praskajících bublin vyletovaly drobounké kapičky. Táta měl mokré čelo, na dlaždičky z něj odkapával pot a vedle sebe měl tu průhlednou věčičku, kterou jsem nedávno našel pod gaučem.

Táta mi řekl, že je to umělá sršeň a děti by si s ní neměly hrát, protože by se mohly omylem píchnout a uvnitř je medicína, po které by bylo malým klukům tak zle, že by mohli umřít. Černé proužky na

průhledném těle opravdu vypadaly hrozivě a připomínaly mi modro-
černé sršně, které jsem viděl poletovat mezi planými růžemi, když
jsem byl na návštěvě u *kokum* Nancy. Jedna taková mě bodla.

Táta teď vzal sršeň do ruky, přiložil ji ke lžici a nechal ji nasát do
bříška medicínu. Pak si omotal kolem paže pásek, jeden konec si dal
mezi zuby a zaklonil hlavu, jako to dělal pes strýčka Paula, když jsme
se s ním přetahovali. Viděl jsem na jeho paži a ruce zelené žíly. Píchl
se sršní do ruky a do průhledného bříška se rozlila červená. Přitiskl
jsem obličej k mezeře, abych dobře viděl, a v žaludku se mi zvedlo
hejno škaredých motýlů.

*Vypadá to jako červený inkoust, co ta chobotnice vyplivla do moře,
než utekla žralokovi*, napadlo mě. Jestlipak táta stačí utéct, říkal jsem
si, nebo ho ten žralok dostane? V uších mi ševalil tichý hlas mojí *ko-
kum* a v nose mě zašimrala sladká vůně bobulí muchovníku. Motýli
mi proletěli tělem vzhůru a temenem hlavy ven.

Táta pustil pásek, zasténal a svalil se z mísy na zem. Rozrazil jsem
dveře a rozběhl se k němu. Nehýbal se a měl zavřené oči. Obrátil jsem
se k Joshovi. Stál v rámu dveří a předkem hnědých manšestráků mu
prosakovala tmavá řeka.

PANDÍCI Z KONTEJNERU

Růžový neon na krámku byl nakřivo a poblikával. Jeho světlo se odráželo od výlohy, před kterou jsem stál a zíral na obří kornout zmrzliny na reklamě nalepené zevnitř na sklo.

„Jesse, dávej pozor,“ napomenul mě táta a šťouchl mě do ramene. Kdykoli se zvedl vítr, vířilo kolem budovy uschlé listí a táta schovával hlavu do límce džínové bundy. Viděl jsem, že po cestičce kousek od trávníku přichází jakýsi starý pán v klobouku. Na rohu mu táta zastoupil cestu. Snažil jsem se soustředit.

„Promiňte, pane,“ řekl táta. „Napadlo mě, jestli třeba nemáte pár drobáků navíc? Mám tři děti a dneska ještě nejedly.“ Mluvil zdvořilým tónem a ukazoval na nás. Stáli jsme s napřaženou dlaní a upírali na pána velké smutné oči, jak nás to táta naučil. „Budeme vděční za cokoli.“

Muž rozevřel baloňák, prohledal si kapsy a pokrčil rameny. „Člověče, je mi líto. Žádné drobné navíc nemám.“ Prošel kolem nás a vstoupil do obchodu. Zvonek nade dveřmi zazvonil – zvuk, který znamenal porážku a další žebrání. Přes sklo výkladu jsem sledoval, jak kupuje chleba a mléko. Prodavač mu vrátil pár mincí. Jakmile vyšel ven, pověsil jsem se mu na nohavici, aby mu drobáky v kapse zacinkaly, chtěl jsem mu dát najevo, že vím, že je má. Odkopl mě. „Měl byste se stydět,“ řekl tátovi.

„Naser si,“ odsekl táta a hodil po něm špačkem cigarety. Celý se klepal. Josh vzdychl a Jerry ho sevřel v medvědíh objetí a zmáčkl tak silně, až ho Josh začal se smíchem prosit, ať toho nechá. Táta zatím

soustředěně prohlížel chodník, až našel u kontejneru na odpadky dlouhý nedopalek.

„Odtamtud už nic jíst nebudu,“ prohlásil Josh s očima upřenýma na tátu a kontejner. Kopl do zdi. „To se nedělá.“

Měl pravdu. Před pár dny, když táta zase zmizel, vzal Josh Jerryho a mě nechal doma. Díval jsem se z okna a viděl jsem, jak Jerry zamířil rovnou ke kontejneru, vlezl dovnitř a ponořil se do jezera černých odpadkových pytlů. Vypadal jako mýval. Za pár minut zase vyplaval a držel kus tvrdého chleba, masovou roládu a pár zprohýbaných plechovek. Hodil je Joshovi, ale ten klopýtl a nechytil je, jako když polář v baseballu nemá svůj den. Chleba i maso byly v pohodě, jen trochu nazelenalé. Stačilo je trochu obrát a byly jako nové.

„Nic tu není, kluci. Včera večer je vyváželi.“ Táta zavřel víko a vyhrnul si límec. Cigareta mu zhasla. Pod šaty nám zalézal listopadový vítr a my se tiskli k sobě. Byli jsme venku už celé hodiny a žádné drobné jsme nezískali. Každý buď pospíchal, nebo neměl na rozdávání. My jsme se vždycky o všechno dělili a já nechápal, proč jsou lidi tak lakomí a nechtějí se s námi rozdělit.

„Poslyšte,“ řekl táta, „mám plán.“ Klekl si před Jerryho a Joshe a položil každému ruku na rameno. „S Joshem už jsme to dělali, ale dneska jste tu všichni, tak by to mohlo zabrat ještě líp.“

Josh zbystřil, ale na mě se táta ani nepodíval. Vyplázl jsem jazyk.

„No tak, no tak. Jsou ti teprve tři, ale můžeš nám taky pomoci, Jesse.“ Táta mě poplácal po zadku. „Josh ví, co a jak. Drž se ho a dělej, co ti řekne.“

Josh objal Jerryho a mě kolem ramen a přitáhl si nás blíž. „Půjдете se mnou, a až řeknu, utečeme,“ šeptal. „Vraťte se rovnou do bytu, za tátou nechoďte!“

Táta na něj mrkl. „Přesně tak, synku.“

Hrozně jsem na Joshe žárlil.

Vešli jsme do obchodu. Držel jsem se Joshe za rukáv a Jerry vedle mě kulil oči na řady čipsů a sladkostí. Prodavač nás přejel pohledem, ale

pak se zaměřil na tátu, který šel dál a nás nechal za sebou. Než bys řekl švec, byl v zadní části, u mléka a limonád. Poškubával hlavou – hned koukal dolů na zem, hned stranou na čokoládové tyčinky a pak zas nahoru na světla, jako by nevěděl, co hledá. Josh nás zatím krůček po krůčku posouval k nejbližší uličce.

Nikdy jsem tátu neviděl pohybovat se takhle, vypadal jako vyčukaná veverka. Bylo to zároveň legrační i strašidelné. Otvíral a zavíral dvířka a najednou zmizel. Postavil jsem se na špičky, abych viděl, co má za lubem.

Prásk! Z oddělení mléčných výrobků se vyvalila mléčná řeka. A vzápětí třeskla další rozbitá láhev.

„Co se to tam děje?“ houkl prodavač a vydal se zpoza pokladny obhlédnout situaci.

Díval jsem se k oddělení s mlékem, jestli nezahlednu tátu, ale vtom si mě Josh přitáhl k sobě, chytil mě za gumu kašat a nacpal mi pod ně pár pytlíků čipsů, hrst balených klobásek a bochník chleba. Stál jsem jako solný sloup a z kalhot mi trčelo jídlo. Jerry už byl o tři metry dál u dveří a držel je otevřené. I jemu se kalhoty nadouvaly dobrotami. Josh mě zatáhl za košili a postrčil k Jerrymu. Udělal jsem pár klopýtavých kroků a pak mě Jerry chytil za paži a vyvedl ven.

Jakmile jsme došli na chodník, prudce zabočil ke kontejneru na odpadky a táhl mě za sebou, div jsem neupadl. Dveře se za námi s cinknutím zavřely. Josh nám běžel v patách, jednu ruku plnou žvýkaček, ve druhé lékořici a další klobásky. Nasměroval nás k hustému cedru pár kroků za kontejnerem. Uvelebili jsme se mezi spodními větvemi a čekali na tátu.

Když se vynořil z obchodu, mával rukama a hádal se s prodavačem. Ten na něj křičel, mával mopem a ukazoval dozadu do krámu. Táta párkrát uskočil a pak se pustil směrem k parku.

Nikdo si nevšiml, že zpoza větví všechno sledujeme.

To bylo super, říkal jsem si v duchu. Byl jsem rád, že jsem u toho mohl být s ostatními. A měli jsme teď hromadu jídla.

OTCOVSKÁ LÁSKA

V dnešním snu jsem vyklouz z matky, a když jsem snil dále,
octl jsem se v záři světél na porodním sále.

Drobnou ručkou slepě šátrám, pláč mrňousků v zádech.
„Máte syna!“ volá doktor. V plicích první nádech.

„Tolik štěstí,“ vzdychá matka, otec slzy neskrývá.
„Ukaž toho budulínka, chci se na něj podívat.“

Tolik něhy, tolik lásky, div se mi dech netají.
Silné ruce mého otce lehounce mě houpají.

Znenadání sebou trhne, mrak po čele letí.
Popadne mě za nožičky, mrskne mezi smetí.

„K čemu mi je?“ zachechtá se, opráší si dlaně.
„Říkal jsem snad, že se budu starat o fakáně?“

RUDÝ BARON

„Táta včera večer zase nepřišel,“ hlásil Josh, jen co seskočil z horní palandy a dopadl na dřevěnou podlahu, až to žuchlo. Začal cloumat se spodní postelí. Rezavá péra skřípala. Jerry zasténal a přetáhl si deku přes hlavu, takže mi odkryl nohy. Děrami v kalhotách pyžama s obrázky kresleného myšáka pronikl studený ranní vzduch a já byl v tu ránu vzhůru. Jerry okupoval tři čtvrtiny spodní palandy, na které jsme spolu spali, ale to mi nevadilo, i když na mě zbýval jen proužek matrace na okraji, protože byl měkký a teplý a připomínal mi plyšového medvídka. Zazíval jsem a pohládl si břicho.

„Já vím,“ řekl Josh. „Proto vás taky budím. Táta vzal všechny drobný a zmizel, jen co se probudil. Říkal, že se vrátí s něčím k jídlu, ale nepřišel.“ Znovu strčil do palandy, tentokrát tak prudce, že se Jerry probudil a upšoukl se. Ležel na boku stočený do klubíčka, pusou a bradu mokrou od slin. I polštář pod hlavou měl promáčený.

Otevřel slepená víčka, zamrkal a podíval se k obýváku. „Kde je táta?“ Znělo to našťavaně a otráveně.

„Nevím,“ Josh rozhodil rukama. „A už zas nemáme nic k jídlu.“

Slyšel jsem, jak Jerrymu kručí v břiše, když si pomalu sedal, deku pevně obtočenou kolem ramen. Vypadala jako nějaký plášť. Sledoval jsem, jak se letadýlka z první světové války na chlupaté látce přehýbají, kroutí a narážejí do sebe. Představoval jsem si, jak mu za letu vybuchují po celých zádech. Věděl jsem, že to jsou bojová letadla, táta nám to

řekl. Říkal, že ta s černým křížem na ocase patří Němcům, to jsou padouši, a ta s modro-bílo-červeným terčem jsou Britů, kladných hrdinů.

Zbožňoval jsem vyprávění o Rudém baronovi a s oblibou jsem si představoval, jak sedím v trojplošníku a sestřeluji kanadské eso Roye Browna. Baronovo letadlo vypadalo proti tomu Brownovu nesrovnatelně líp. Baronův trojplošník Fokker DR.I i Brownův Sopwith Camel teď Jerrymu vrčely za krkem, když vstal a šoural se do kuchyně. Vztekle práskal dvířky od kredence a nakonec se s brekem svalil na zem.

„Mám hlad,“ kvílel pořád dokola.

Josh mě nechal samotného. „Nebřeč, Jerry.“ Došel k bráškově a hladil ho za krkem. „Zajdeme naproti do krámu a seženeme něco k jídlu, jako minulý týden.“ Podíval se k oknu, ze kterého byl výhled na obchod na rohu. „Půjdeme tam všichni tři a napakujeme se. Bude to sranda.“

Pak vyndal z lednice nedopité pivo a podal ho Jerrymu. „Hnědá limča. Vypij to.“

Jerry pustil deku a oběma rukama chytil láhev. Zašklebil se, přiložil ji ke rtům a polkl.

Já při pózování
fotografovi, 1980.

Představil jsem si, že je to kouzelný lektvar. *Jerry je z nás nejsilnější,* říkal jsem si.

„Fuj,“ ulevil si Jerry. Hnědou limču z duše nesnášel, a když nám ji dával táta, nikdy ji nepil, ale věděl, že ho zasytí. Podal prázdnou láhev Joshovi a ten ji šel odložit pod dřež k ostatním. Když otevřel dvířka, švábi se rychle stáhli do nejzazšího kouta skříňky.

„Ještě máme tohle,“ poznamenal Josh cestou k ledničce radostným tónem. Tuřín, který vytáhl z přihrádky na zeleninu, byl velký jako jeho hlava, a když dopadl na zem, zadunělo to po celém bytě. Rána, jako když vybuchne bomba. Josh bulvu poslal směrem k válečným letadýlkům a trefil Jerryho do chodidla.

„Táta říkal, že si můžeme dát tohle. Já vím, že už jsme to zkoušeli, ale třeba jsme se málo snažili,“ řekl.

Dostrachal jsem se k té ohromné kouli a táhlo mi hlavou, jak se mi asi vejde do pusy. Jerry vytáhl ze šuplíku nůž, posadil se a začal tuřín osekávat. Dělal to s takovou vervou, že tvrdé bíložluté kousky velikosti centu odletovaly na všechny strany. Strčil jsem si jeden bílý odštěpek do pusy a zakousl se, ale zuby se ne a ne potkat. Žvýkal jsem jako divý. Nemělo to žádnou chuť, ale stejně jsem polkl. Když jsem si přejel prstem po spodních zubech, ulpíval mi na nich mazlavý povlak.

Jerry sáhl po jednom žlutém kousku a hodil si ho do úst. Podle cvaknutí čelistí jsem si domyslel, že ty žluté části jsou ještě tvrdší než bílé. Založil si ruce na prsou a vyplivl sousto na zem. „To je horší než hnědá limča. Jako kámen. Nedá se to jíst.“

Joshův nůž se na chvíli zastavil. Bratr sáhl po velkém žlutém kusu a dal si ho do pusy. Snažil se tvářit, že je to bůhvíjaká dobrota, ale dobře jsme viděli, jak u toho trpí. Svaly po stranách hlavy se mu napínaly. Nakonec tuřín vyplivl a dal Jerrymu zapravdu: vážně to nešlo.

Někdo zabušil na dveře.

Josh pomalu odložil nůž na zem a oběma nám zakryl rukou pusy. „Ticho,“ naznačil rty a udělal ještě němé „psst“. Zmasakrovaný tuřín se na zemi kolébal, až jsme se báli, že nás prozradí.

Další klepání na výplň dveří.

„Otevřete,“ zahřměl jakýsi hlas. „Policie. Víme, že tam jste, kluci.“